

NEAMUL ROMÂNESC LITERAR

Director N. Iorga

Abonamentul 140 lei anual.

== SERIE NOUA ==

Redacția și Administrația
Strada Brezolanu No. 6

22

UN CAVALER MUNTEAN

DATORIA CETĂTENESCA FAȚA DE MONUMENTELE ISTORICE

— Idei dintr'o conferință la Târgoviște —

Aici mai mult decât oriunde, în umbra bisericilor înălțate de Domnii evlavioși și darnici, gândul se întoarce la buna grijă a ctitoriilor pe care ni le-au lăsat.

De zeci de ani ele sînt lăsate în prada neglijenței și a ignoranței.

Acum aproape o jumătate de veac, a fost o adevărată furie de învoire.

Ea se datorește, nu numai necunoașterii istoriei naționale, dar unei adevărate uri, oarbe, grosolane contra zidului vechiu.

E o mare greșeală să se crească de la început copiii noștri în străinătate. Pe la 1820—30 primejdia nu era așa de mare. Mediul familiar era puternic și pecetea pe care o lăsa în suflete zădărniciile relele influențe ale străinătății, lăsînd să se adauge numai indemnurile către lumină, umanitate și progres. Pe urmă însă, maimuțaria a intrat în program și domnia imitației, adecă a contrafacerii apusene a început.

Ce putea fi pentru acești oameni, de altfel meritoși, cari în vremea lui Cuza-Vodă, bogată în rezultate politice și sociale, au tratat Biserica tradițională cu o ireligiozitate alifată, piatra clădită altfel decât în locul studiilor lor, pictura după alte norme decât ale muzeelor admirate, podoabele aparținînd unei arte de un caracter pe care instrăinații novalori nu erau nici dispuși, nici capabili să-l înțeleagă?

Deci arhitecți și meșteri nemți întui, apoi și francesi s'au năpustit asupra monumentelor noastre cu bugete de reparații și reconstruiri. S'au dat jos zidurile inconjurătoare ale mănăstirilor și bisericilor, ieșite astfel în vileag fără acea discreție cari li făcea farmecul—cum aceiași discreție făcea farmecul sufletesc al bătrînilor, asemenea cu țeranii noștri cuvințioși —, s'au dat jos clopotnițele, s'au răzăluit pietrele, s'au înnoit auriturile, s'au înlocuit cu caricaturi în ulei frumoasele fresce, s'au pus grilaje de bronz în locul catapitesmelor, s'au izgonit oasele strămoșești de supt msaice ca pentru săli de danț.

Se poate spune că am pierdut măcar jumătate din clădiri și mai mult de treișerturi din înzestrarea lor.

Târziu, după modele străine, s'a creat Comisia Monumentelor Istorice. Cu buget relativ mic, fără dreptul de a porunci și puterea de a supraveghia, lipsită de personalul trebuitor, ea asistă adesea, neputincioasă, și la cele mai odioase vandalisme.

A putut ea împiedica la Tîrgoviște refacerea în stil de hală a interiorului bisericii Sf. Nicolae pe ale cărei zugrăveli afumate era scris odată că le întunecase focul pus de Turcii lui Sinan la 1595? De și a hotărît că monument istoric, care nu se poate atinge fără a întreba, e orice clădire, fie ea și casă particulară, care datează d'inaintea anului 1860, a îndrăznit ea să recomande Tîrgoviștenilor să nu strice prin ziduri deșănțate aspectul de perfect ansamblu artistic pe care-l avea acum o jumătate de veac orașul lor? Nu mai vorbesc de acea Mitropolie nouă, — în locul frumosului vechi lăcaș, — pe care Lecomte de Nouy, creînd-o ciungă pe margini, a înzestrat-o cu coloane de cărămidă încrustată, avînd caneluri în tăietura ei, cu capitule de veche artă primitivă, cu frontispiciul enorm tăiat cu o aspră bară de aramă, cu frontonul rotund astupînd avîntul turnului, și el bicolor.

Une ori ea însăși lucrează rău, nefiind la fața locului membrii și auxiliarii ei. Și astfel se poate vedea tot aici o poartă nou-nouță, cu zamă de tencuială între cărămizi și cu un coronament de beton lins cu îngrijire, în locul vechiului arc de triumf mușcat și bortilit de vremuri prin care închipuirii îi plăcea să primble alaiurile lui Matei Basarab și umilita lui întoarcere supt strigătele seimnilor cari trimeteau pe bătrîn la mănăstire.

Cu mijloacele noastre nu ajungem. Și nici cu corespondenții noștri. Dacă nu sîntem lăsați, ca în Bucovina, la discreția unui architect austriac și dacă nu încurajăm, ca în Ardeal, fantasiile grosolane ale unui „pictor” ca Bulgarul Cabadaiev, ne oprim adesea ori furioși de neajunsul mijloacelor noastre.

Cetățenii însăși trebuie să ne ajute.

În Franța comisia corespunzătoare se bucură de un adevărat sprijin național.

Denunțurile spontanee opresc profanările și carctaturile. În Italia un oraș întreg e mîndru de podoabele sale, pe care le apără cu învierșunata iubire a creatorului sau a proprietarului. E moartă la noi patima ctitoriilor, cînd se cere nu a întemeia, ci a menține numai? Nojle eforii nu-și simt ele și o datorie în această direcție?

Dacă vom reveni la simțul pentru frumos și—pentru istorie, prefăcînd școlile în așezăminte care să dea nu cunoștinți, ci stări de spirit, ne putem încrede într'un viitor mai bun, și poate că acest întăiu apel, care curînd, cred, se va sprijini pe legea concursului cetățenesc, nu va fi rămas zădărnice.

N. IORGA

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
EPIGRAMME

Triptic epigramatic.

Redacției „Sufletul Românesc”

*Un Făgețel să scotă „Ramuri”,
E, mai la urmă, prea firesc,
Dar Ulmi, Ploșori, s'agite „Flamuri”,
Să scotă „Suflet Românesc” ?!*

*Cînd sînt atîtea vegetale
În ceata voastră cea vitează,
Pot afirma că la Craiova
Literatura... vegetează.*

*E o tradiție 'n Craiova,
Copacii să cultive slova?
Aiurea, scumpii m'ei copaci,
Fuc asta geniali gîndaci.*

Vasile Bogrea

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Cugetări

*Dacă este să cad, lăsați-mă să
cad legal de adevăr, lăsați-mă să
mor apărînd ceia ce e drept.*

Lincoln

*Nu dau mult pe omul care nu e
mai cumlînte astăzi de cum a fost ieri.*

(Același)

*Cel mai mare dar al unui orator
este personalitatea sa în dosul cuvîntelor.*

(Lord Charnwood)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

PRINȚUL

*„O lacrimă pentru Prințul Carol
al României, mort pentru lumea
oficială, viu pentru totdeauna în
inimile celor cari l-au iubit.“*

N. IORGA

Noi știm că dacă astăzi ești departe
Și porți cu greu toiagul pribegiei,
Tu vei rămâne dincolo de moarte
Copilul României.

Sinaia cu pădurile-i de brad,
Cu munții dirji ca sufletul Tău mare,
Se 'ntreabă unde-i mindrul ei răsad,
Pe care țărni și zare?

Te cîntă Peleşul cînd sprinten saltă
Și șoimii ce te-au învățat să sberi,
Căci ai rivniț o lume prea înaltă
Chiar pentru Regi nemuritori!

Setos de ceruri și nemărginire
Ai dat un tron pe-o zi de libertate
Și-ai vrut atit: Să nu-Ți mai spunem „Sire“
Ci ca oricui să-Ți spunem „frate“.

Mai viu, mai bun, mai blind ca niciodată
Trăești în toți copiii țerii Tale
Și crești ca o poveste minunată
În doina de pe cale!

Alături ești cu cei săraci și goi
În toată truda lor doar Tu trăești
Și ești în tot ce e bun și sfînt în noi,
Și 'n zimbetele noastre ești

Chiar de-ar voi tăcerea să Te 'agroape
În nesfîrșitul zărilor albastre
Te vom simți deapururea aproape
De sufletele noastre.

O, pribegiile cu drumuri crunte
Nu pot să stingă flacăra iubirii;
Ci schimbă doar coroana de pe frunte
Cu spîni mințuirii.

ION SÂN-GIORGIU

„Aripi frînte“ de d. de Hertz față de „Un Domn Pribeag“ de N. Iorga

Citind sau asistind la reprezentarea piesei „Aripi frînte“ a d-lui de Hertz, reprezentată pentru întâia oară în Noiembrie 1925 la teatrul „Regina Maria“, nu se poate să nu observi imediat marea asemănare între această piesă și piesa d-lui N. Iorga „Un Domn Pribeag“.

Eroul principal e tot Ștefan, fiul lui Petru Șchiopul, prizonierul arhiducelui din Tirol, ce locuiește tot la Innsbruck, la o gazdă ce-i poartă aceeași grijă, încunjurat de aceeași lume ce-i face zilele amare și care tot așa se scotoțește ca o pasăre ținută în colivie:

Ștefan

„Ai închis-o 'n colivie? (către pasăre)

Suflet trist și amărit

„Ce-ai făcut în lumea asta ca să pă-
[timești altă!

„Cînd mă uit și-o văd închisă, parcă-i
[Insuși viața mea.

Sau:

„Aș vroi să sbor departe ca să cern

[atîtea vise,

„Dar nu pot să sbor, privește, că-mi

[sînt aripile 'nchise“.

versuri inspirate din ale d-lui N. Iorga, spuse tot de Ștefan:

„Acum un vultur negru în inima mea stă

„Și din aripi lovește nerăbdător să zboare

„Și ciocul lui se 'nfige în carnea mea

[flămînd

„Și e atîta crudă plăcere pentru mine

„In rănille deschise ce sîngeră, tîcîl

„Mi-aș da viața toată, numai să-l văd

[că zboară.

Sau:

„Desfășură-ți aripa, pajure, și-am gătit

„Hrana îndelungată din trup ca și din

[suflet,

„Desfășură-ți aripa cea neagră să sburăm.

Insuși titlul acestei piese „Aripi frînte“, e sugerat de versurile d-lui N. Iorga:

„... Eu n'am aripi...,

„Mi-s frînte din leagăn...“

Și ca singură mîngiere și bucurie ce 'nseninează viața sărmanului pribeag, e tot aceeași mică și blondă Tiroleasă, fără mamă, atașată cu tot sufletul ei curat de Ștefan, avînd exact același rol ca și Nunziata din „Un Domn Pribeag“: atît numai că-i e schimbat numele—o chiamă Veronica—, însă e tot atît de sfioasă. Atunci cînd Ștefan îi explică cuvîntul „dor“ ea-i răspunde:

„N'am știut nici eu pe semne, pentru că-s
[o străină“,

ori în altă parte, cînd prietenul său îi propune să-l urmeze în Moldova ca soție:

„Pe viață să mă leg

„De-un popor ce nu mă știe, căruia cu
[niciu vîd

„Am să-i fiu mereu urtă pentrucă sînt
[o străină?“,

cuvinte ce indică aceeași modestie ca și versurile d-lui N. Iorga cînd Nunziata povestește lui Ștefan visul său:

„Neîndrăznind chemarea s'ascult, eu, o
[străină,

„Ce rost aveam acolo cînd se făcea un
Domn?

„Știu că e pentru mine o cinste
neiertată...“

Sau:

„E-un vis și'o amăgire, 'ncotro mă
[poartă gîndul?

„Ești prinț mare care-așteaptă să dom-
[nească ani de-a rîndul.

„Te mai poți gîndi la mine, tu, ales de
[Dumnezeu!“

Și tot visul Nunziatelor a inspirat pe d-l de Hertz în convorbirea lui Ștefan cu Veronica, cînd el se pregătea să fugă în Moldova și cînd apare tot așa de increzător în împlinirea iluziilor sale de iubire ca și în „Un Domn Pribeag“:

„Și, punînd pe cap coroana Domnului
[moldovenesc

„Pe mireasă voi lua-o în alaiul meu
[domnesc“.

Nu renunță d-l Hertz nici a arăta taina ce leagă aceste suflete tinere, exprimată de Nunziata:

„Aceleași gînduri ni vin adesea

„Fiindcă ducem o viață supt uu cope-
[perămînt;

„Așa 'ațeleg tata astfel de potrivire:

„Ne 'nconjoară aceeași taină pe-amîndoi

„Deși ni este rostul pe lume-așa departe...
căci, zice autorul „Aripelor frînte“:

„Sufletele noastre în taină spovedindu-se
[și-au spus

„Toată jalea și tot dorul după vremea
[ce s'a dus

„Amîndoi desmoșteniții unei soarte-atît
[de grele

„Ne-am legat să ducem crucea, aparțin-
[du-ne de rele.

Nu lipsește nici măscăriciul dela curtea lui Petru Șchiopul, ce se ațesează cu glume de prost gust, clevetînd și, ca să șteargă oarecum impresia rea, îl vedem amintind lui Ștefan povești cu Ilene Cosînzene și Feți frumoși, pe cînd în piesa d-lui Iorga măscăriciul Boea se ivește în cea mai duioasă lumină de prieten, de credincios servitor, cîntînd în noaptea de Crăciun, sub fereastra stăpînului său, colinde ce poartă sufletul tristului vlăstar domnesc, departe pe la vetrele străbunilor săi și aducîndu-i ca dar frumoase veșminte de Domn român, veș-

minte care de multă vorbă și în piesa d-lui Hertz, iar poveștile sînt amintite aici de însuși Ștefan, ce-și face o plăcere a le povesti Nunziatelor.

Nu se poate să nu fie și un Hatman în „Aripi frînte“, însă Hatmanul apare ca un duh rău cu însărcinarea de la Vodă Ieremia, de-a răpune pe copilul pribeag, pe cînd rolul Hatmanului din „Un Domn Pribeag“ e dat lui Ioan Cămărașul, care vine cu vestea mîntuitorie în clipa ultimă, căci Ștefan care e infățîșat, ca și de d-l N. Iorga, adînc lovit de moartea tovarășei sale de gînduri, de-a cării moarte crede că-i răspunzător, moare punînd capăt ultimului act, ce e construit numai din tîngiri provocate de chinuri trupesti și sufletești care ajung în cele din urmă să enerveze și să plictisească.

Intr' „Un Domn Pribeag“ par a fi de ajuns cele trei versuri spuse de Ștefan Hatmanului pe care-l credea venut din mormînt:

„E mai caldă fîrtina ta decît lumea asta
„Și ai văzut în fundul mormîntului mai

[mult

„Soare decît acela al tinereții mele“.

ca să exprime suferința orfanului de-părtat.

Și ce s'afîșit în piesa d-lui N. Iorga, care, dînd nefericitului înstrăinat cea mai frumoasă și dulce mîngiere ce mai putea avea, de a săruta drapelul țerii sale, de dorul căreia s'a stîns, îi răscolește profund sufletul și te pune în luptă cu tine însu-ți!

D-l de Hertz a cules date istorice, a întrebunțat aceleași personaje, unele interpretînd acelaș rol, cu acelaș joc psihologic, dar, pusă pe lingă a d-lui Iorga, sumbră, adîncă în psihologie, vedem că aceasta din urmă este și va rămîne mai presus pentrucă frumuseța sentimentelor și adevărul istoric ce se desprind din ea îi dau aureola.

Cecilia Zara

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Furtună

Yohann Plitsch

Ploaia prin văzduh se zbate,

Trăsnetele o aprînd,

Și fiorii mă cuprînd:

Norii trec, noaptea slăbăte.

Glas de pasăre strigînd,

Și, ca un copil plătînd,

Intr'un colț fricos m'aș stringe;

Fulgerul pe cer se frînge

Trad. de N. I.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

POESII POPULARE ITALIENE

Prin soli și-oiu trimite doar patru cuvinte
 Și solii cei patru vor fi 'n fața ta:
 La poartă va bate un sol înainte,
 Un altu' 'n genunche în fața 'ți va sta,
 Al treilea mîna și o va sîrula,
 Și-al patrulea rostul ți va cuvînta.

Halal de voi, cei orbi, că nu vedeți
 Și de femei nu vă cuprinde dorul;
 Halal de voi, cei surzi, că nu puteți
 Așa ce spune 'n jalea lui amorul;
 Halal de voi, cei muți, că nu vi-i dat
 A spune ceia ce v'a frîmintat;
 Dar mai halal de mortul care zace,
 Căci, nelubind, sârmanul are pace.

Floare, flori de măr,
 Și, cînd mă vor pune 'n sicriu,
 Iubitul meu făclă mi-o ținea-o
 Și, cînd voiu fi înținsă în sicriu,
 Mă cercela cu gîndul lui cel viu

Și, de va plînge și s'a lîngui,
 Eu voiu deschide ochii și oiu zîmbi
 Și, de va zice: scumoo, dragu-mi bine,
 Rîzînd voiu zice: roagă pentru mine.

De ești frumoasă Lunea dimineața.
 Mai mîndră Marțea-mi pare a-ți fi fața,
 Iar Miercuri pare c'ăi fi o regină,
 Joi steaua cea plînd de lumină,
 Dar Vineri numai ca o felișoară,
 Ci mai frumoasă Simbăla ești doară,
 Dumineca, de l'ei împodobi,
 Ești mai frumoasă ca în orice zi.

Și mă 'ntrebați cu dragoste de jrole
 Să cînt eu dela cine-am învîljal:
 În inimă mi-s cîntecele toate
 Și cînt ce-mi spune gîndul înălțat.
 În ziua cînd vîzuiu pe draga mea,
 Eu mi-am simțit de cîntec mîntea plîndă,
 Și 'n ziua cînd mi-a zîmbil ea,
 Tot raiul parcă sta să-mi vină:
 Și-acum cînd draga inima-i mi a dat,
 Eu cîntărețul sînt un împărat.

Așa mi-au spus că ureai să pleci de-aici.
 Oglinda privirii mele unde vrei să mergi?
 Și, dacă pleci, ci caldă să m o zici,
 Ca lacrima-mi în calea la s'o ștergi
 Cu calde lacrimi te-oi urmări pe drum:
 Nădejdea mea, nu mă uita de-acum.
 Cu lacrimi te voiu urma pe cale:
 Nu mă goni din gîndurile tale.

Aș urea să Jiu așa o viorea,
 Să merg în țîrg cu precupeța mea
 Ca să mă iea drăguțul gîndului
 Și să mă prindă 'n pâlăria lui

O rîndunică, ce te duci pe mare
 Cînc ureai, lumină-ți iese din aripă:
 Aș urez o pană doar să-mi împrumut o clipă.
 Să scriu către iubitul meu scrisoare,
 Și, cînd voiu scri-o, și va fi frumoasă,
 Tu, rîndunico, poartă-i o acasă
 Și, de-l găsești la masă, la mîncare,
 Din partea mea îi spune-o salutare,
 Dar, de-l găsești în pat cuprins de somn,
 Aripa strînge-o, nu fă nici un zvon

Trad. de N. I.

CAPRA BECHE¹⁾

A fost odată o femeie și avea trei fete și o capră.

Femeia ceia avea patru ochi: doi în frunte și doi în ceafă, ca Dracu', cruce de aur cu noi. Cînd ochii din față vedeau, cei din ceafă dormiau. Cînd ochii din ceafă erau de veghe, cei din frunte dormiau. În felul acesta femeia ceia și zi și noapte vedea și știa tot ce se făcea în jurul ei. Pentru că se slujia așa pe rînd cu cei patru ochi ai ei, lumea i dase numele de „Patru ochi”. Fata mai mare și cu cea mijlocie aveau doi ochi în frunte, cum au toți oamenii lăsați dela bunul Dumnezeu și unul în ceafă, ca Ucigașul, ducă-se pe pustiu. Ele se slujiau de ochi, ca și masa. Cînd vedeau cu ochii din frunte, ochiul din ceafă dormia. Cînd ochiul din ceafă făcea de strajă, cei din față dormiau. În felul acesta și ele știau totdeauna și ve-

deau ce se face în jurul lor. Pentru că vedeau așa cu cei trei ochi, lumea, ba'to pîrdalnicul, s'o bată, li dase numele de „Trei ochi”. Fata cea mai mică avea ca orișice om, zidirea lui Dumnezeu, numai doi ochi în frunte. Lumea o numise așa de dulce „Doi ochișori”. Capra femeii era cu lapte. Cu fructul ei își ținea casa. O capră cu lapte, oriunde ar fi, îi vaca sîracului. Cu capra la pîscut, în pădure, femeia trimetea totdeauna numai pe fata cea mică „Doi ochișori”.

Pe fata asta, mîsa n'o îngrijia de loc, ci din contra o oropsia cu toate, ca și cînd n'ar fi fost singele ei și mai rău ca o maină vitregă. Fata cînd se ducea cu capra, mîsa-i da mîncare răbdări prăjite²⁾, ori zamă de nuele³⁾. Fata, în pădure cu capra, răbda și plîngea, cît era ziuica de mare, de sîria cămeșuța de pe dînsa și ți se rupea inima de milă, dacă ai li văzut-o. Și a pîscut ea capra așa mai multă vreme, plîngînd de se rupea

inima dintr'însa și răbdînd de foame ca un cine al nimănu. Dar toate-s pînă la o vreme și așa și greul ei necaz, ca orice în lume, trebuia să aibă un capăt.

Intr'o zi, a venit la dînsa o baba și a întrebato:

— Ce faci fețico, aici?

— Ce să fac? M'a trimis mama cu capra asta, s'o pasc aici.

— Și, dacă te pune, a zis baba, să faci o bucățică de treabă mîta, trebuie să plîngi, ca o nebună? Haaai?

— Eu, răspunse „doi ochișori” foarte gingaș, nu plîng că m'a pus mama la o leacă de treabă, ci plîng pentru că nu-mi dă nici o leacă de mîncare și citu-i ziua de mare răbd de foame ca un cine fără stăpîn. Iacă de ce plîng: pentru că-s leșinata de foame.

— Dacă-i așa, a răspuns baba, iată ce să faci: Mine ai să vii iar aici cu capra. Ai înțeles?

Da, bătă⁴⁾, da.

— La nămezi, să te inchini, rugîndu-te bunului Dumnezeu, din toată

¹⁾ Vorbei «Beche» n'a putut povestitorul să-i spuie înțelesul.

²⁾ Răbdări prăjite=Nimic.

³⁾ Zamă de nuele=Bătaie.

⁴⁾ Bătă=Bătrînă.

inima ta și din tot sufletul tău și dacă se poate cu lacrimi pe obraz. După rugăciunea făcută cu așa inimă ruptă și cu așa suflet zdrobit, să zici: „Capra Bechi”. După ce ai zis așa, îți se va întinde o masă de aur, cu vase de aur și cu mâncare și băutură de aur. Pe urmă, ai să măninci și ai să bei, până te vei îndestula. După asta, iarăși vei face rugăciune din toată inima ta și din tot sufletul tău și cu lacrimi pe obraz, mulțămind bunului Tată Ceresc pentru că îți-a auzit îndureratul tău glas și îți-a dat ceia ce ai cerut. Dacă vei isprăvi sfânta rugăciune, ai să zici: „Capra Bechi”. Cum vei zice așa, se va stringe masa și nu se va mai cunoaște nici urma, ca și cînd n'ar fi fost nimic acolo. De aici înainte, așa vei face în fiecare zi, la nămezi, vei minca până te vei îndestula și nu vei mai aștepta din mina unei femei așa de rea ca mătă, o aschidă M'ai înțeles, fetico?

— Da, da, băta.

— Așa să faci și nu vei greși.

— Bine, băta, n'am cuvinte să-ți mulțămesc pentru bunătatea ce mi-ai făcut. Să-ți dea bunul Dumnezeu sănătate și sfințit bun!

— Să te audă Dumnezeu.

Pe urmă, fetița „Doi ochișori” a făcut cum o învățase bată-sa. Masa se punea și se stringea singură, și minca și bea cît vrea. De aici înainte, ea nu mai era slabă, s'o dea vîntul jos, și supărata. Pe zi ce trecea, ea se făcea tot mai bine și mai frumoasă. Masa, văzînd așa, a zis fetelor „Trei ochi”:

— Vedeți voi că sora voastră „Doi ochișori” de o bucată de vreme s'a schimbat? Face ea prin pădure ceva ce nu știm noi. Să te duci, tu, „Trei ochi”, cu capra la păscut, a zis fetei celei mari și să vezi ce taină-i la mijloc.

— Bine, mamă, mă duc.

S'a dus fata cea în pădure cu sora sa „Doi ochișori” cu capra. Dacă a ajuns ea în pădure, mai de osteneală, mai de lenie, s'a culcat și a dormit ca în butuc. La nămezi, fetița „Doi ochișori” și-a făcut rugăciunea bunului Dumnezeu, să-i deie hrana de toate zilele. După asta a zis: „Capra Bechi”.

— Atunci, s'a întins o masă de aur, cu vase de aur și cu mâncare și băutură de aur. A mincat ea, a băut cît i-a trebuit. Pe urmă și-a făcut rugăciunea cuvenită bunului Dumnezeu, pentru că-i dase hrana zilnică. După asta, a zis: „Capra Bechi” și masa s'a strîns și nu se mai cunoștea nimic, ca și cînd n'ar fi fost nici urmă de masă așa bogată în toate.

Fata „Trei ochi” nu văzuse nimic. Apropindu-se noaptea, au luat ele de dinapoi caprița, cu ugerul plin de lapte, ce abia îl purta și s'au dus a-

casă, fără a schimba una ori alta o vorbă, ca niște mute. Dacă au ajuns acasă, măsă „Patru ochi” a chemat la o parte pe fată-sa „Trei ochi”, care fusese cu capra cu „Doi ochișori” și a întrebat-o:

— Ei fa, cutare, ai fost?

— Da, am fost.

— Dacă ai fost, ce-ai văzut? Ce a mincat sora ta?

— N'a mincat nimica, mamă.

— Asta nu se poate. Ori n'ai văzut, ori ești înțeleasă cu ea să minți.

— Da', ferească Dumnezeu, mamă.

Pe sufletul meu...

— Nimic, nimic, taci, nu mai vorbi.

Acum văd cine ești. Nu faci nicio ceapă degerată.

— Mamă...

— Nimic să nu mai vorbești.

Fiind noapte, s'a culcat fetița „Doi ochișori” și a adormit cu cugetul împăcat că mincase și că nu făcuse nici-un rău cui va; iar măsă și cu celelalte două surori, pentru multa otrăvă ce aveau în sufletul și în inima lor, s'au zvârcolit în pat toată noaptea și n'au putut ațipi nici cît ai coace un ou. S'au gîndit și s'au răsîndit, ce să facă, ce să dreagă. S'a descoperit marea taină a hranei fetiței „Doi ochișori”. Ele bănuiau că este mare minune la mijloc. A doua zi dimineața, măsă „Patru ochi” a zis fetei mijlocii „Trei ochi” în cea mai mare taină, ca să nu știe nici pămîntul:

— Ai să te duci cu soră-ta „Doi ochișori” cu capra, în pădure. Vezi să ai mare grijă să descoperi ce mănincă ea acolo. Să nu cumva să-mi faci ca soră-ta și să nu-mi afli nimic. De va fi așa, nici să nu mai vii acasă, ci să te tot duci și cu mine să nu te mai întilnești. Ai înțeles?

— Da, mamă, am înțeles. Ai toată nădejdea.

S'au dus ele în pădure. La nămezi fetița „Trei ochi” dormia cu cei doi ochi din frunte, iar ochiul din ceafă sta de veghe. Atunci, fetița „Doi ochișori”, fiindu-i foame, s'a rugat bunului Dumnezeu și a zis: „Capra Bechi”. Cum a zis așa, i s'a întins masa de aur cu vasele, cu mîncarea și cu băutura de aur. S'a așezat ea, a mincat și a băut, cît a avut trebuința. Pe urmă, s'a închinat, mulțămînd bunului Dumnezeu pentru pînea de toate zilele și a zis: „Capra Bechi”. Atunci, s'a strîns masa și nu se mai cunoștea nimic. Acum, fata „Trei ochi” cu ochiul dela ceafă vazuse totul. Clocotia singele în ea, s'a ajungă mai rapede acasă și să spuie măsai. I-a parut o mie de ani până seara. Apropindu-se noaptea, a plecat ea, mai înainte, ca de obicei, acasă. Astfel, a fost nevoită să plece și fetița „Doi ochișori” cu capra acasă. Au mers ele pe drum

și n'au rupt o vorbă, tot drumul, ca și cînd ar fi fost mute. În așa hal sufletească erau. Au ajuns acasă. Dacă au ajuns acasă, măsă „Patru ochi” a întrebat în taină pe fata mijlocie „Trei ochi”:

— Ei, fa cutare, ai fost?

— Am fost.

— Și ce-ai văzut, dacă ai fost?

— Am văzut, mamă, grozăvenia grozăveniilor.

— Spune, mamă, spune răpede, că tare doresc să știu.

— Să vezi, mamă: Eu dacă am ajuns în pădure, m'am culcat, și am dormit cu ochii din față; însă ochiul din ceafă a văzut totul. La nămezi, ea a făcut o rugăciune și pe urmă a zis: „Capra Bechi”. Dacă a zis așa, s'a întins o masă de aur, cu vase de aur, cu mîncare de aur și cu băutură de aur. Atunci, ea s'a așezat și a mincat și a băut cît șapte. După asta iar și-a făcut rugăciunea și a zis: „Capra Bechi”. Zicînd așa, masa s'a strîns așa fel că nici urmă n'a mai rămas. Așa am văzut, mamă.

— Vra să zică, grai masa, capra-i de pricină.

— Da, mamă, da.

— Altă nu-i de făcut, decît să tăiem capra și s'o mîncăm, și așa îi vom strica rostul ei de hrană.

— Da, mamă, așa sa facem, au răspuns cele două fete „Trei ochi”.

Au tăiat capra și au mincat-o. Cînd au tăiat-o, fetița „Doi ochișori” i-a luat mațele, fără să știe cineva, și le-a îngropat în grădina lor, lingă gardul dela drum. Din mațele cele, minunea lui Dumnezeu, nevăzută, neauzită, a răsărit un pom — un măr — de aur. Pomul acela a crescut și s'a făcut mare, văzînd cu ochii. El era așa de frumos ca la soare te puteai uita, la dinsul ba. Și mărul a făcut mere multe, multe și frumoase, de se rupeau crengile și mai, mai ajungeau la pămînt. Ai fi mincat și cu ochii.

Și, pe cînd mărul de aur făcuse mere tot de aur și așa bune de mincat, un fecior de împărat, tot umblînd în vinat, a trecut pe acolo. Și, văzînd el pomul acela și cu poamele cele așa de minunate, s'a mirat foarte mult. S'a gîndit, s'a răsîndit, cum poate sa steie un așa pom acolo, cînd la fel nu se găsește nici la curtea împăratului. I s'a făcut poftă să mănince cel puțin un măr de acolo. N'a îndrăznit să-și ieie singur, de și ca fu de împărat o putea face. El a voit să ieie un măr cu bunavoiența a stăpînului aceluia pom. Cînd se uita el la pom și cînd se gîndia la bunătatea acelor mere, afară înaintea casei cu grădina unde era pomul, se afla femeia cu „Patru ochi” și cu cele două fete ale ei „Trei ochi”. Pe fetița „Doi ochișori”, care se făcuse frumoasă, rupta

din soare, o ținea ascunsă ca pe un ucigaș la închisoare. Feciorul de împărat, văzându-le afară, li-a glăsuț:

— Mă rog, v'ăș întreba ceva, că cică întrebarea n'are supărare.

Poftiți.

— Al cui este pomul acesta? Un măr la fel, eu n'am mai văzut și nici n'am auzit să fie undeva. Are mere. Ce bune vor fi de mîncat!

— Pomul este al nostru, căci este în grădina noastră, au răspuns ele într'un glas și cam cu ciudă.

— Dacă-i al d-voastră, vă rog dați-mi și mie câteva mere să mînc, și polțim bani.

— Îți dăm, de ce să nu-ți dăm, că doar de ce ni l-a dat bunul Dumnezeu? Să-și potolească setea un drumet, să guste un creștin și să zică bodaproste.

Atunci, a voit să rupă mere, să dea feciorului de împărat femeia „Patru ochi” și, de și s'a căznit mult, n'a putut să rupă niciun măr, de leac. Pe urmă, s'au încercat să rupă mere pe rînd și cele două fete „Trei ochi” și nici ele n'au putut. S'au căznit, s'au căznit și nici vorbă n'a fost să poată rupă cel puțin un măr. Văzînd așa, feciorul de împărat, a zis:

— Cum văd eu, nu-mi puteți da niciun măr?

— Da' cum nu ț-am da, dar vezi singur că nu putem rupe.

— Văd eu asta, însă vă întreb: Nu mai aveți pe cineva aici?

— Nu.

— Nu se poate, aveți, spuneți drept, pentru că cu mine nu vă puteți juca.

— Să spunem drept, mai avem o fată.

— Aduceți-o incoace, că poate aceia imi va putea da mere.

Și au adus-o, și i-au zis ele să deie mere feciorului de împărat. Și s'a urcat în măr și a rupt o poală de mere, și li-a dat feciorului de împărat. Feciorul de împărat, luînd merele dela fată, a zis:

— Uite, asta-i stăpina mărului, iar nu voi. Voi sinteți niște șarlatance și hoațe. Sinteți bune să vă pun capul în locul picioarelor.

Pe urmă, feciorul de împărat a luat-o pe fetica „Doi ochșori” cu dînsul călare pe cal. A dus-o acasă la părinții lui și a făcut nuntă cu dînsa, mare și frumoasă. La petrecere, a chemat pe toți împărații și craii vecini. Mai pe urmă, murînd împăratul bătrîn, tatăl fiului de împărat, care se căsătorise cu fetica „Doi ochșori”, acesta se urcă pe tronul lui tată-său, făcîndu-se împărat. După asta, tînărul împărat și cu gingașa lui împărăteasă „Doi ochșori”, au domnit cu toată fericirea și cu toată sănătatea, pînă la cele mai adînci bătrînețe, pînă au murit. Și așa cu sîntia dreptate, fetica „Doi ochșori” s'a făcut împărăteasă și a domnit. Totdeauna

Eternitate

*Zadarnic e plînsul că moartea-i aproape,
Că pierе comoara cea strînsă 'n durert,
Că înfri 'n cuprînsul eternei tăceri
Cu ochiu fără raze, cōzul supl pleoape*

*Aceiași viață va fi în alt rost:
Azi voi fără mine și mine iar eu,
Lăsînd doar în urmă balastul cel greu
Al zilelor care odată au fost.*

*Un val pierе 'n mare și iată alt val,
Aceiași mișcare; doar locu-ți schimbat,
Precum în mișcare furtunele bat,
Dar nu-i altă mare și nu-e alt val.*

*Căci ceia ce rămîne în urma mea cînd mor,
Nergîddilor s'aruncă în lanțul formelor,
Și țerna părăsilă de gîndul ce apune
S'amestecă setoasă în noua creațiune;
Iar gîndul nostru, toată similitrea ce a fost,
Trăind supl alle nume, păstrează același rost.*

N. Iorga

PLOPUL

*Sta drept în sus, iar sobra mai state
A ramuri'or sale 'n mîdiere
Vibrează calm în magica tăcere
Din visădoarea lui singurdăte.*

MIHAI CODREANU

El nu s'a mulțămît la fel să crească
Cum creșe alături pomii roditori.
Căci nu-l ademenia parfum de flori.
Nici fructul -- bucurie -- pămîntească

Ci mai presus de călătorii nori,
— Cu firea lui vitează, bărbăteasă --
Voia în necuprînsuri să domnească
Cu vârful pân' la stele și la sori...

Și iată-l dar sfruntînd nemărgenirea!...
Dar, cînd în jur își aruncă privirea
Se 'nfrișcă de-atîta veșnicie

Și lingă el nu mai zări nimic.
Și-și plînsе tragica-i nemernicie,
Căci se văzu că-i singur și tot mic!...

CONST. BARCAROIU

sîntia dreptate este mai bună. Cu ea mergi cu pieptul deschis și ese la față ca untelemnul de-asupra apei. Dacă ț-i intuneacă azi, mine, poimine nu se poate să n'o dobîndești, căci urmează dela sine.

Așa a fost povestea „Capra Bechii”.

N. Mateescu

Auzită în Turtuocia în 1924, Ianuarie 20,
dela V. Turlac.

Direcțiunea revistei „Neamul Românesc Literar”, face apel la foștii colaboratori ai revistelor „Semănătorul”, „Floarea Darurilor” și „Neamul Românesc Literar” dinainte de războiu, să continue a colabora și de acum înainte, trimetînd manuscrisele d-lui prof. Ion Sîngiorgiu, Calea Victoriei 89, Scara B.

CRONICA

Mișcarea Literară în străinătate

Cărți

Andrée Germain—De Proust a Dada— (Aux éditions du Sagittaire) — Paris 1924.

Andrée Germain, cunoscut mai mult ca romancier și nuvelist, adună în volumul acesta o serie de însemnări privitoare la cele mai caracteristice forme ale literaturii franceze contemporane. Germain nu este un critic și nici măcar un informator obiectiv. Studiile sale au toate un caracter foarte personal și sînt de o obiectivitate prea îndrăzneață pentru autoritatea sa discutabilă. Chipul mai ales cum discută personalitatea lui Marcel Proust, cu violențe și caracterizări de pamfletar și cu contradicții vădite, dovedește lipsa de obiectivitate a eseaistului.

Sînt totuși în aceste schițe critice unele aprecieri juste și unele caracterizări reușite. Una e de pildă a contesei de Noailles sau a lui Paul Morand, în care recunoaște, cu drept cuvînt, pe unul dintre cele mai remarcabile talente ale Franței contemporane.

De asemenea comentariile pe marginea cărților fraților Tharaud, Jean Giraudoux, François Mauriac, Henry de Montherlant și Philippe Soupault, sau la cele că va însemnări asupra sporadicei Dada, al cărei întemeietor fusese un Evreu din România, sînt interesante și viabile.

Miguel de Unamuno. — L'Agonie du christianisme. — Rieder et Co., Paris 1925.

Învățățul și poetul spaniol Unamuno, a cărui glorie europeană a început odată cu exilarea sa din Spania, publică o carte despre „Agonia creștinismului”, care e mai puțin o cercetare științifică a amurgului religiei noastre și e mai curînd o profesiune de credință a unui autor, ce-și vede cu brăzdată orizontul închis privit mină unui tiran.

Nu încapă îndoială că Unamuno stăpînește cu destulă precizie Vechiul și Noul Testament. Citatele pe care le oferă, ca și bogata bibliografie de care se folosește, pot sau firește da prilejul unor lucrări științifice. Totuși o rea lui Miguel Unamuno este din multe priviri interesantă. Întîiu fiindcă, socotînd creștinismul ca o religie în perpetuă agonie, de oare ce „agonie în eamăntă luptă tragică între viață și moarte”, cum a fost lupta Mintuitorului și a priților creștini, Unamuno cercetează „agonia” aceasta dela cele dintîi manifestări creștine pînă la frîmintările sufletești pline de îndoieli ale ultimilor decenii și la propria sa agonie, la lupta și agonia

creștină din sufletul său. Al doilea, fiindcă, alături de foarte multe afirmații paradoxale, cartea lui Unamuno cuprinde mărit risirea unui creștin ce se simte asfixiat de o tragică îndoială și nesigurantă.

Mă îndoiesc dacă scurta și mult prea personală concluzie cu care Unamuno își încheie cartea va reuși să convingă pe cineva de fondul de tragică agonie al creștinismului. E sigur însă că în mijlocul „defaitismului” nostru moral cartea lui Unamuno nu aduce nicio picătură de întărire sufletească și că mai curînd contribuie la mărirea scepticismului contemporan.

Die Neue Rundschau—Decembre 1925, No. 12.

Pe lingă două articole cu caracter politic, care comentează acordul dela Locarno, numărul pe Decembre aduce un epilog de Gerhart Hauptmann la romanul său *Île des Dames* și un articol al lui Romain Rolland privitor la locul pe care muzica trebuie să-l ocupe în cadrul istoriei, prin legătura strînsă pe care ea a avut-o totdeauna cu literatura, teatrul și viața societăților. Romain Rolland amintește de rolul ce l-a jucat muzica în culturile antice, la începuturile creștinismului și în toată epoca modernă dela Renaștere pînă azi.

Hermann Hesse, cunoscut ca poet liric și prozator, publică o foarte detaliată dare de seamă asupra activității editurilor germane. E uimitor cit de variate domenii îmbrățișază aceste edituri și mai ales locul de frunte pe care-l ocupă traducerea în această supraproducție de cărți. Astfel au apărut în ultimul timp în Germania reușite traduceri din Lao Tse, Baudelaire, Zola (opere complete), Maupassant (opere complete) și Dostoievski, din care e în curs de apariție o ediție în șaispezece volume.

Germanistul Iosif Körner tipărește un număr de fragmente inedite ale lui Friedrich Schlegel, care surprind prin aceeași tendință spre paradox, cunoscută la șeful școlii romantice germane.

J. S. G.

Mișcarea Literară la noi

Bilanșuri literare.

„Adevărul Literar”, în numărul său de anul nou, oferă cetitorilor săi un bilanș literar al anului 1925. Nimic deosebit, firește, în aparență. Dar prin felul cum „Adevărul Literar” nu amintește decît numele colaboratorilor săi actuali și ale celor dela „Viața Românească” din Iași, foaia literară redactată și de d-l Sevastos, dovedește încă odată că nu are niciun criteriu de judecată al operelor poetice decît acela al intereseului de bisericuță literară. Căci niciunul din cetitorii se-

rioși ai revistei nu va putea recunoaște de pe acum publicarea fragmentului de roman al d-lui Ionel Teodoreanu sau cele citeva versuri destul de rare ale d-lui Bărgăuanu ca evenimente literare ale anului. Printre asemenea precipitată consacrare a unor talente de sigur frumoase, criticul „Adevărului Literar” deserveste înainte de toate chiar pe aceea pe cari vrea să-i înalțe. Dacă mai ținem seamă și de faptul că „Adevărul Literar” își mai complectează numărul cu o serie de fotografii de ale colaboratorilor „Vieții Românești”, e cazul să ne întrebăm dacă redactorul actual al foii nu duce sectarismul său literar puținel cam prea departe.

Reviste

Salonul Literar.—Anul I, No. 8, Arad.

D-l Alex. Teodor Stamatiad, profesor la Arad, face o faptă culturală îndrăzneată publicînd într'un colț departat al țării și aproape de granița ungară o revistă literară românească. Dacă n-ar fi decît eroismul de a oferi Aradului o foaie literară românească și de a lupta cu eroism împotriva greutăților de tipar, și d-l Stamatiad ar merita mai mult decît o recunoaștere și o platonice încurajare. Publicația aceasta ar fi de sigur și mai folositoare dacă directorul ei ar înțelege să-i dea un caracter mai puțin personal ca pînă acum.

S.

Lamura.—Anul VI, No. 10.

D-nul V. Voiculescu dă continuarea schiței unui plan de monografie rurală. În acest număr se dau indicații pentru lăturea economică. Nu înțelegem de ce sînt însă vîrte în acest capitol: Instrucția, cultura, starea morală, arta și ornamentica.

D-l Apostol Culea ni dă frumoase lămuriri asupra vieții și activității didactice a neîntrecutului povesteaș moldovean care a fost Ion Creangă, iar d-na Ciuhureanu o bine încheiat articol, care pune în adevărată lumină importanța creării și organizării școalelor de ucenici. Urmează o foarte interesantă traducere din Smiles a d-lui Al. Lăscarov Moldoveanu despre „Caracter, purtare și perseverență”.

C.

BIBLIOGRAFIE

REVISTE

Ramuri-Drum drept, No. 10, Craiova.
Farul, Anul II, No. 1, R-Vâlcea.
Răsăritul, Anul VII, No. 3, București.
Căminul, No. 10, Galați.
Câmpul, Anul XVIII, No. 24, București.